

SPOLEČENSKÝ FÁZOVÝ VÝVOJ A BRICS

Petr Chalupa, Martina Drašarová, Ján Veselovský

Abstract

Political geography deals with the power structure of the world resulting from the efforts of states to fulfill their geopolitical goals. The power of powers comes from the given economic and military power, influential ideology and culture. Geopolitics is essentially a permanent activity of great powers aimed at changing the power structure of the world. The aim of the political-geographical contribution, which addresses the relationship between political, economic and socio-cultural phenomena and processes, is not only to present the natural phased social shift from the industrial era to the post-industrial era, but also to clearly document past developments with an indication of a possible change of the geopolitical center from the current Euro-American Atlantic region to the Eastern Pacific. We illustrate this by the characteristics of the new and growing economic grouping BRICS. For African and Latin American countries that are considering membership in BRICS in the future, the market, which represents an area of 42 % of the global population, is also becoming an attraction. The countries of the political West, especially the United States and the European Union, will probably be forced to reconsider their model of cooperation with these countries in order to avoid losing these countries as important partners in the world order in the future.

Keywords: phased social shift, agrarian, industrial, post-industrial society, world geopolitical center, BRICS, European Union, USA

Úvod

Cílem geopolitického příspěvku, je jednak přehledně dokumentovat minulý společenský vývoj a dále prezentovat současnost s možným posunem geopolitického centra z euroamerické atlantické oblasti do východní pacifické, včetně role nového rozrůstajícího se ekonomického seskupení BRICS (*Brazil, Russia, India, China, and South Africa*). Jádrem tvoří Brazilská federativní republika, Ruská federace, Indická republika, Čínská lidová republika, Jihoafrická republika a další k nim přidružené země, tj. Egyptská arabská republika, Etiopská federativní demokratická republika, Íránská islámská republika a Spojené arabské emiráty. Argentinská republika a Království Saúdská Arábie se o vstup rozhodují.

Geopolitické centrum

Mocenské uspořádání světa vyplývá ze snah států a jejich aktérů o splnění jejich cílů. Síla těchto mocností vychází z ekonomické a vojenské moci a vlivné ideologie a kultury. Z tohoto lze vyvodit, že geopolitika je v podstatě permanentní aktivita velmocí směřující ke změně mocenského uspořádání světa. Potvrzují ve svých pracích např. Baar, Rumpel, Šindler (1996), Baar (2002), Barbag (1987), Boesler (1983), Žaloudek (1996), Jehlička, Tomeš, Daněk (2000), Ištók (1997, 2004), anebo Skokan (2012). Přestože současné moderní chápání společenského vývoje ho vidí spíše jako regulovaný zápas různých zájmů, nelze zpochybnit, že společenský proces permanentně probíhá. Kdybychom tento vývoj velmi zjednodušeně periodizovali, tak lze zaznamenat (ve vztahu k Evropě) např. tyto epochy:

- konec starověku spadá do doby rozpadu římské říše a v dávné minulosti byla dominantní oblast Středozevního moře, na rozhraní tří kontinentů, s tehdejší regionální dominancí Egyptanů, Féničanů, Řeků a Římanů,
- ve středověku (raný 476-1000, vrcholný 1000-1300 a pozdní od roku 1300) - se v období středověkých objevných plaveb dominance Portugalců a Španělů rozšířila na celou tehdy poznanou část Země (potvrzené Tordesillaskou smlouvou z roku 1494),
- koncem 16. století Britové pod vedením bývalého piráta Francise Drakea porazili španělskou armádu a otevřeli si cestu k vlastní geopolitické expanzi, ve které jim konkurovali v cestě za globálním ovládnutím světa zejména Francouzi a Holanďané. V roce 1588 proběhla bitva u Gravelines, ve které Britové porazili Španěly a otevřeli si cestu ke své koloniální expanzi v Severní Americe a v Africe (Janáček, 1959).

Kolonizace zámořských území vedla k ekonomickému rozvoji v západní Evropě, která se stala nejvýznamnější geopolitickou oblastí planety. Při podrobnější analýze dalšího světového vývoje se můžeme dostat k různým přechodným a odlišně velkým územním dominancím (lokální, regionální, globální) s vlivem třeba Turecka, Ruska, USA, Japonska anebo Německa. Z geopolitických zájmů na americkém kontinentu (viz Monroeova doktrína z r. 1823) se politické, ekonomické a vojenské zájmy USA postupně rozšířily v souvislosti s 1. světovou válkou do Evropy a po 2. světové válce prakticky na celou planetu. V období tzv. studené války se v některých letech a určitých regionech bipolárního světa politické zájmy změnily ve válečný konflikt, např. Korea, Vietnam. Vliv USA se po rozpadu sovětského bloku od 90. let výrazněji projevil na rozpuštění Varšavské smlouvy, což umožnilo rozšíření NATO do zemí ležících blízko hranic s Ruskou federací. Podrobně ekonomický, politický a vojenský vývoj směřující ke světové geopolitické dominanci Spojených států

analyzují např. Huntington (2005), Moor (2003, 2004, 2005, 2007), Deschner (2005), Daaler, Linsay (2003), Mayssant (2002), Marshall (2018), Chalupa, Nemethová, Hubelová (2008), Veselovský, Chalupa, Brychtová (2023), Cohen-Tanugi (2003), anebo Opatrný (1998). Srovnáme-li geopolitickou mapu světa v průběhu posledních sta let, tak je patrné, že vedle Spojených států a Evropské unie vyrůstají postupně nová různě teritoriálně rozsáhlá mocenská centra. Mocenské centrum čínské, indické, brazilské, pravděpodobně také turecké a iránské, BRICS a o rovnoprávné postavení se hlásí Afrika a Latinská Amerika.

Společenské fázové posuny

V souladu s autory s Hnízdem (1995), Haywoodem (1998), Shortem (1994), Morrilem (1981), Krejčím (2001), Flintem (2012), Andělem a Skokanem (2003), anebo B. Grofmanem (1990) lze říci, že definitivní obrat od tradiční společnosti k moderní společnosti přichází s industrializací a průmyslovou revolucí. První průmyslová revoluce začala v 18. století v Anglii (1784 mechanický tkalcovský stav Edmunda Cartwrighta), druhá průmyslová je spojována s elektrifikací a s montážními linkami a třetí je spojována s automatizací (v r. 1969 vyroben první programovatelný logický automat). Současnost, někdy se označuje jako čtvrtá průmyslová revoluce, je období od roku 1987, kdy se virtuální a reálné světy začínají prolínat díky vstupu kyber-fyzických systémů. Na roli bazických inovací, které přinášejí zásadní kvalitativní ekonomické a společenské změny, po nichž následuje poměrně dlouhé zdokonalovací období, poukázal již ve 20. letech minulého století Nikolaj Dmitrijevič Kondratjev (*Kondratěv* 4. 3. 1892 - 1938). Podle jeho teorie v průběhu vývojového cyklu probíhá kvalitativní přeměna generací techniky a technologií, která přináší zcela novou kvalitu vyvolávající následně zásadní kulturně společenské změny. Na Kondratjeva navázal a dále jeho teorii rozvinul zejména Alvin Toffler, jeden z nejvýznamnějších světových futurologů. Je autorem teorie nadindustriální (superindustriální) společnosti, která nahradí společnost industriálního období. Vychází z existence vzájemně se střídajících a pohlcujících civilizačních vln. Na počátku byla první vlna, která dala vznik agrární společnosti. Do poloviny 20. století byly síly první vlny nahrazeny novými, zformovaly společnost industriální. V současné době do ní proniká další vlna, transformující stávající industriální společnost v kvalitativně vyšší postindustriální. Modelováním světa pomocí megatrendů se zabývali američtí prognostici John Naisbitt a Patricie Aburdenová. Jan Keller inspirovaný německým sociologem Peterem Wagnerem ve své knize *Dějiny klasické sociologie* (2005), používá toto členění moderní společnosti:

- konec 18. a první dvě třetiny 19. století
- konec 19. století a první dvě třetiny 20. století
- poslední čtvrtina 20. století až do současnosti

V súčasnom období fázového spoločenského prechodu (působení III. civilizační vlny), najdeme mnohé shodné rysy s obdobím nástupu II. civilizační vlny, ktorá vznikla v predminulém století (Chalupa, Ivanička, 1993)¹⁾. Od prelomu 50. a 60. let se začala prosazovat třetí průmyslová revoluce s výraznou “*scienfikací hospodářských odvětví*”. Je spojená s automatizací, elektronikou a rozvojem informačních technologií a za její počátek se obecně považuje rok 1969.

Výrobní síly a jejich rozvoj překračují nadnárodní integraci stávající státní rámec, což s sebou přináší vznik dalších problémů, které označujeme jako globální. Tak, jako v 19. století ustupovalo zemědělství průmyslu, tak začal průmysl ustupovat expanzi terciární sféry. Pro pochopení akcelerace společenského vývoje uvádíme několik příkladů:

- lidský rod Homo se datuje do doby, kdy se v paleolitu, asi před 2.8 miliony let, objevily první kamenné nástroje,
- fosilní důkazy prvních ohnišť se datují asi před 250 tisíci lety, ale je možné, že oheň byl využíván asi před 1,5 miliony let,
- neolitická revoluce začíná na Blízkém východě zhruba v 8., nebo v 7. tisíciletí před naším letopočtem,
- v roce 1827 vynalezli bratrance Václav a František Veverkovi ruchadlo, které k orání nahradil pluh, který se v roce 1832 objevil u nás na zemědělské výstavě v Praze.

Bylo by možno za dobu od neolitu sestavit velice dlouhý přehled vynálezů a objevů, které ovlivnily techniku a ekonomický vývoj společnosti s dopady na její sociální úroveň. Pro doplnění uvádíme v tabulce č. 1 zjednodušený přehled od 18. století.

Tab. 1: Vybrané objevy

1705	Newcomen a Savery sestrojili první parní stroj
1745	Vacanson sestrojil tkalcovský stav
1748	Lomonosov vyslovil zákon o zachování hmoty a energie
1752	Franklin objevil bleskosvod
1776	Bushnell spustil na moře první ponorku
1782	Watt zdokonaluje parní stroj
1783	bratři Montgolfierové vzletli v balonu
1785	Cartwright konstruuje mechanický tkalcovský stav
1797	Garnerin provedl první seskok padákem
1800	Volta vynalezl prototyp galvanického článku
1814	Stephenson postavil první parní lokomotivu
1825	zprovozněna první parní železnice Stockton – Darlington
1826	Niepce zhotovil první fotografii

1833	Babbage konštruje výpočetní stroj na dĕrovací štítiky
1839	bunĕčná teorie J. E. Purkyně
1843	na vodu spuštĕna Great Britain, prvńí velká loď pohánĕná lodním ťroubem
1866	položen transoceánský podmořský kabel mezi Evropou a Amerikou
1866	Siemens objevil dynamoelektrický princip
1867	Nobel vynalezl dynamit
1869	Mendĕlejev a Meyer sestavují periodickou soustavu prvků
1876	Bell zrealizoval vynález telefonu
1879	Edison vyvinul ťárovku
1881	Pasteur objevuje princip ochranných látek (vakcína proti vzteklinĕ)
1884	Nipkov patentuje prvńí televizi
1887	Hertz objevil elektromagnetický princip
1888	Dunlop vynalezl pneumatiku nové konstrukce
1892	Diesel patentuje benzínový motor
1895	prvńí kinematografická projekce bratřích Lumiĕrů
1900	vznik Planckovy kvantové teorie
1901	objev krevních skupin
1903	prvńí lety bratřích Wrightů
1906	prvńí rádiový lampový přijímaĕ
1909	Blĕriot přelĕtl kanál La Manche
1911	Ruthefordův objev atomového jádra
1912	postavena prvńí Kaplanova turbína
1913	Fordovy závody zahajují prvńí sériovou výrobu automobilů
1916	postaveny prvńí tanky
1916	vznik Einsteinovy teorie relativity
1918	postavena prvńí helikoptĕra
1921	Banting a Best objevují inzulin
1925	objev elektronového mikroskopu
1926	zahájena výroba syntetického kauĕuku
1926	Baird představil barevnou televizi
1928	Flemingův objev penicilinu
1933	prvńí záznam zvuku na magnetické pásky
1935	objev izotopu uranu (uran 234)
1942	Fermi řídí stavbu prvńího atomového reaktoru
1945	svržení atomové pumy na Hirošimu a Nagasaki
1946	Eckert a Mauchly sestavili prvńí elektronický počítaĕ

1946	první atomová ponorka
1947	první let nadzvukového letounu
1948	vynalezen tranzistor
1951	zrod projektu vodíkové bomby
1954	postavena první atomová elektrárna
1952	vyroben první počítač IBM
1954	vyvinut tranzistorový radiopřijímač
1957	vypuštěna první umělá družice země Sputnik I
1959	Luna – první raketa vyslaná k Měsíci
1960	Maiman sestrojil první laser
1961	Gagarin – první člověk ve vesmíru
1969	američtí kosmonauti vystupují na povrch Měsíce
1969	zkonstruováno první nadzvukové letadlo Concorde
1972	Hewlett konstruuje první vědecký kapesní kalkulátor
1979	vznikají první kompaktní disky
1977	Anatoli Unitsky představil strunovou dopravu
80. léta 20.st.	vznik prvních laserových kopírovacích strojů
90. léta 20.st.	masový rozvoj internetu

Zdroj: vlastní zpracování

Toto všechno ovlivnilo na přelomu 19. a 20. století vědecká a kulturní díla, která dala impuls dalšímu ekonomickému a kulturnímu rozvoji, který ve svém souhrnu vytvořil od poslední třetiny 20. století předpoklady pro nástup postindustriálního období. (Pro ilustraci uvádíme jen výběr významných osobností, jejichž obecná známost nevyžaduje další podrobnosti).^{2,3)} V období od roku 1918 do konce 30. let 20. století se světově uznávanými stali četní vědci a umělci.^{3,4)} Od první poloviny 40. let začala být vědecká a umělecká díla výrazně ovlivněna druhou světovou válkou a následně bipolárně rozděleným světem a došlo k úzkému propojení mezi vědou a výrobou a umělecká díla nabyla na ideovosti.⁴⁾ Od poloviny minulého století nastupuje postindustriální fáze společnosti, pro jejíž ekonomiku platí, že hlavní přísun a přínos už není ze sektoru sekundárního, ale pochází převážně ze sektoru terciárního. Také její označení jako informační společnost dokládá, že rozvoj je založený na integraci informačních a komunikačních technologií, které pronikají do všech oblastí společenského života, včetně změn společenských vztahů a procesů. Dnešní postindustriální společnost tvoří základ ekonomického rozvoje, zajišťující nejen světovou hospodářskou dominanci, ale také dominanci politickou a vojenskou (první vojenská proběhla v USA), (dosáhly jako první v roce 1955 úrovně 50 % populace pracující ve službách) a v Západní Evropě. Podrobnosti uvádí např. A. Toffler s H. Toffler (2001). V současné době USA a EU začínají konkurovat státům BRICS, v nichž žijí

45 % světové populace s ekonomikou, která má hodnotu téměř třetiny světové ekonomiky a již nyní téměř dosahuje na ekonomický výkon skupiny G7 (USA, Kanada, Německo, Itálie, Francie, Japonsko a Velká Británie.)

Problematikou společenského fázového vývoje se zabývali četní odborníci, např. zakladatel anglosaské geopolitiky A. T. Mahan, švédský politolog R. Kjellen, dále R. Ashley, K. Dodds, K. Haushofer, L. Anselin a z novějších autorů si pozornost zaslouží dostupnější práce např. Cohen-Tanugi (2003), Daaler, Lindsay (2003), Huntington (2005), Laquer (2004), Mayssant (2002), Moor (2004, 2005, 2005, 2007), Barbag (1987), Boesler (1983), Grofman (1990), Morril (1981), Ištok (1997, 2004), Short (1994), Marshall (2018), Flint (2012), Barbag (1987). V České republice např. Jehlička, Tomeš, Daněk (2000), Chalupa, Hübelová (2007, s. 133), Krejčí (2001, s. 3-21), Lysák (2003, s. 931-936), Hnízdo (1995), Žaloudek (1996) a Opatrný (1998, s. 432), Baar (1996, 2002), Rumpel, Šindler (1996), Skokan (2012), Anděl, Skokan (2003), Bauman (2008) a Keller (2005).

Nové vznikající geopolitické centrum (BRICS)

BRICS je zkratka pro hospodářské seskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jihoafrické republiky. Poprvé byla ještě jako BRIC použita Jimem O'Neilem z investiční banky Goldman Sachs v roce 2001. Po přistoupení Jižní Afriky k uskupení v prosinci 2010 a formálním uvedení v členství 18. února 2011 se používá zkratka BRICS. V dokumentu Building Better Global Economic BRIC z roku 2001 je charakterizováno BRICS jako seskupení s nejrychleji rostoucí tržní ekonomikou na světě. Podíl zemí BRICS na globálním HDP je vyšší než podíl Kanady, Francie, Německa, Itálie, Japonska, USA a Velké Británie (G7) dohromady a rozdíl se bude zvyšovat. V roce 2030 by BRICS země mohly mít podíl 34 % a G7 země pravděpodobně zaznamenají pokles podílu na 28 %. Přestože Brazílie a Indie mají jinou zahraniční politiku než Čína a Rusko, což může komplikovat jednotný postup v klíčových geopolitických otázkách, tak již v roce roku 2003 se projevily čtyři významné argumenty, proč se tyto země mohou stát klíčovými hráči ve světové ekonomice:

- permanentní ekonomický růst původní čtveřice zemí BRIC,
- zvyšující se důležitost rolí členských států ve světovém hospodářství,
- kvalita ekonomického rozvoje těchto zemí odpovídající modernímu postindustriálnímu hospodářství,
- v kontextu rozšíření se BRICS řídí dvěma principy, a to multilateralismem a efektivitou organizace.

Podle Goldman Sachs, což je globální investiční společnost podnikající v cenných papírech, budou země BRICS srovnatelně bohaté, ne-li bohatší než ekonomiky zemí G7 již v polovině tohoto století. Nikde není na rozdíl od Evropské

unie uváděno, že by se země BRICS měly v budoucnu formovat do politických společenství či formálních obchodních sdružení. Cílem je jen vytvořit dominantní potenciál silného hospodářského bloku, což dává předpoklad, že do roku 2050 by se tři země BRICS (Čína, Indie, Rusko), mohly stát významnými světovými ekonomikami. Celkový HDP zemí BRICS (s výjimkou zemí, které přistoupí v nadcházejících letech) je nyní již cca 40 % světového HDP. A kombinované HDP G7, vedené USA, bylo dlouho nižší než 30 % světového HDP. BRICS se stal pro rozvojové země, především z Afriky a Latinské Ameriky, zajímavý a výhodný. Podílet se na formování nového systému odpovídá i ambicím států, které se osvobodily od kolonialismu a neokolonialismu. V současnosti např. prochází Latinská Amerika, region Země, kde nejrychleji přibývá obyvatelstva, výraznou ekonomickou a zejména politickou proměnou. Někteří přirovnávají dynamickou současnost k době, kdy se bojovalo o nezávislost na Španělsku a Portugalsku. Dnes se spíše jedná o vlastní využívání nemalých přírodních zdrojů, o způsobu přerozdělování národního důchodu a zajištění mezinárodní dělby práce bez politických bariér a omezení. Heslo „*Mejor mundo es posible!*“ je rozšířené v mnoha zemích Latinské Ameriky, výstižně prezentuje tyto tendence. Je o tom, že „*lepší svět je možný*“. V současnosti stále více ekonomicky proniká Čína nejen do Latinské Ameriky, ale i do Afriky (a tedy také politicky), která se na rozdíl od Evropské unie, tolik nezabývá nějakými politickými otázkami (ani demokracií a ochranou životního prostředí), a o to více odtud dováží, vyváží a investuje.

V souhrnu to znamená, že ve světovém hospodářství permanentně dochází k postupnému nahrazování rozvinutých ekonomik rozvojovými. Další dynamika závisí na mnoha faktorech, mající tyto země k dispozici. Jsou to:

- dostupné a levnější přírodní zdroje, kterými prakticky všechny země BRICS disponují,
- dostatek levných pracovních sil, limitující může do jisté míry být kvalifikační profesní úroveň, kterou vyžaduje postindustriální ekonomika,
- potřebný kapitál,
- obrovský spotřebitelský trh.

Brazílie

Brazílie je největší a svými 213 miliony obyvatel je nejlidnatější stát Jižní Ameriky, současně pátý největší a také pátý nejlidnatější stát světa. Brazílie s tradičně neutrální zahraniční politikou je regionální velmocí, silně ovlivňující Latinskou Ameriku. Brazílie má postavení prakticky nejvýznamnějšího vývozce komodit, které ji permanentně drží na místě významného globálního hráče. K rozšiřování svého vlivu Brazílie využívá zejména Organizaci amerických států, Unii jihoamerických národů, zónu volného obchodu Mercosur, sdružení BRICS (Rusko, Čína, Indie, JAR) a Společenství portugalsky mluvících zemí

(Comunidade dos Países de Língua Portuguesa), někdy zvané Lusofonie. Brazílie má osmou největší ekonomiku světa (HDP v paritě kupní síly), potažmo jedenáctou (nominální HDP) a zdaleka největší v Jižní Americe. Je největším producentem a exportérem kávy na světě, a to již 150 let. Je členem skupiny G20. V současné době s Ruskem, Čínou, Indií, JAR, Egyptem, Íránem, Etiopií a Spojenými arabskými emiráty vytváří obchodně-politické spojení BRICS. S ostatními jihoamerickými státy (Argentina, Uruguay, Brazílie, Paraguay + přidružené země Bolívie, Chile, Kolumbie, Ekvádor, Guyana, Peru a Surinam) pak zónu volného obchodu Mercosur. Brazílie představuje 40 % HDP Latinské Ameriky a s HDP 2,13 bln. USD (růst 3.1 %). V roce 2023 byla zpět v top 10 ekonomikách světa. Podíl sektorů spíše necharakterizuje typickou rozvojovou zemi: zemědělství 7,3 %, průmysl 21,4 % a služby 71,3 %. Zajímavé je, že Brazílie je 8. největším výrobcem automobilů na světě a má šestý největší vnitřní trh automobilů. Automobilový průmysl se stal symbolem industrializace, která v Brazílii začala v 60. letech minulého století. V roce 2021 vzrostla výroba v tomto oboru o 11,6 % na 2,24 milionu automobilů. V letech 1960 až 2000 bylo podle údajů Brazílské asociace výrobců automobilů (ANFAVEA) vyrobeno 86,4 milionu automobilů. V současné době zodpovídá automobilový průmysl za 3 % HDP Brazílie a zaměstnává 1.3 milionu lidí. Tento objem produkce nabízí jak možnosti pro zahraniční dodavatele dílů, tak i příležitosti k přímým zahraničním investicím do výrobních kapacit v Brazílii. Navzdory objektivním ekonomickým problémům země je tento sektor perspektivní, protože na brazilský trh se nevztahuje většina restriktivních opatření, která v blízké budoucnosti vážně ohrozí tradiční výrobu automobilů v Evropě. Vláda prosadila důležité především daňové a rozpočtové reformy. Roste význam Číny jako investora a obchodního partnera, snaha o posílení role BRICS jako protiváha USA-EU. V posledních dvou letech se ekonomická situace v zemi stabilizuje, za růstem HDP stojí rostoucí export zemědělských komodit a ropy.

Ruská federace

Ruská federace je jedenáctou největší ekonomikou světa s nominálním HDP 5.2 bil. USD (2023, PPP) a členem dvacítky největších ekonomik světa G-20. V Evropě je pátou největší ekonomikou, nejlidnatější evropskou zemí se 146 miliony obyvatel a je rozlohou největší zemí světa. Současně se do února 2022 jednalo o největšího dodavatele ropy a plynu pro evropské země. Po únoru 2022 se pro Rusko stala Čína zemí, která spolu s Indií, nahradila evropskou klientelu a má velký podíl na ruském nárůstu HDP (2023 o 3 %). Ruská ekonomika má šestý největší HDP světa a podle parity kupní síly a v nominální hodnotě jedenáctý největší HDP. V přepočtu HDP na obyvatele je na 66. místě a podle HDP parity kupní síly na obyvatele na 52. místě. Podíly sektorů národní

ekonomiky jsou: zemědělství 4.9 %, průmysl 35.4 % a služby 59.0 %. Je to ekonomika smíšeného typu se závislostí na využívání obrovských přírodních zdrojů (zhruba 30 % světových přírodních zdrojů) a rozsáhlém zbrojním průmyslu (v prodeji zbraní druhé místo za USA). Rusko se stalo čtvrtou ekonomikou z hlediska parity kupní síly po Spojených státech, Číně a Indii. Od roku 2022 došlo v Rusku k obratu obchodování ze západu na východ. Země zahájila program nahrazování západního dovozu a aktivní účast na vytváření a rozšiřování unie BRICS. Na základě toho byla ruská ekonomika schopna vykázat významný hospodářský růst ve srovnání se stagnací a de-industrializací především v Japonsku a Německu. Vlivem sankcí zůstává kapitál v zemi, což umožňuje zajistit především potravinovou soběstačnost a tím zvyšovat životní úroveň obyvatelstva. Rusko po zahájení vojenské agrese a následné sankční reakci západních zemí legalizovalo tzv. paralelní import zahraničních výrobků nutných pro chod ruské ekonomiky. Současně začalo využívat v maximální možné míře výhody fungování Euroasijského ekonomického svazu. Rusko využilo jednotlivé země k částečnému nahrazení dovozu. V případě Kyrgyzstánu se obchod s EU zvýšil o více než 800 %. Významné dopady sankcí se týkají také sektoru zemědělství. Rusko je jedním z největších vývozců potravin na světě a zisky z něj jsou proto po ropě a plynu jedny z nejdůležitějších zdrojů příjmu státního rozpočtu. (Je třeba v této souvislosti připomenout, že je také zemí s obrovskými sociálními rozdíly, kde je velká část nízkopříjmové populace velice citlivá na jakékoliv zvýšení cen základních potravin).

Indie

Indie (oficiální název „Indická republika“) je federativní parlamentární republikou s pluralitním systémem politických stran a nezávislou justicí, kde v současnosti žije 1.42 miliard obyvatel. Počet obyvatel za posledních 60 roků vzrostl čtyřnásobně. Indická republika byla vyhlášena v roce 1947 a její ústava ji definuje jako „suverénní, socialistickou, sekulární, demokratickou“ republiku, kterou v současnosti tvoří 28 svazových států a 8 svazových teritorií. Politika „*Indie na prvním místě*“ (India First Policy) reprezentuje nezávislou zahraniční politiku země, která představuje pětinu světové populace. Základním principem mezinárodních vztahů Indie je, že národní zájmy jsou prvořadé, pokud jde o zahraniční a národní bezpečnostní politiku. Indická diplomacie je realistická, akcentuje svou identitu a priority. Cílí na udržování rovnováhy sil a budování aliancí ve svůj prospěch. V posledních letech vztahy s Čínou zůstávají ochlazené po opakovaných vojenských incidentech na čínsko-indické hranici. V Ladakhu. Indii a USA pokračují v upevňování komplexního globálního strategického partnerství, což se odráží v častých setkáních jejich nejvyšších lídrů v letech 2020, 2022 a 2023. Partnerství bylo stvrzeno i přes neshody v otázce ruské agrese vůči Ukrajině, kde se Indie snaží zachovat neutrální postoj a balancovat svůj vztah

s Ruskem navzdory sílícímu tlaku ze strany západních partnerů. Indie znovu potvrdila svůj závazek vůči uskupení Quad (Indie, USA, Japonsko a Austrálie) a JAI (Japonsko, USA, Indie). Indie dlouhodobě spolupracuje se zeměmi indicko-pacifického regionu a sdružením zemí jihoasijského regionu ASEAN. Jak uvádí R. Furst (2011), tak indická ekonomika v letech 2022 a 2023 zažívala silný růst ve výši přes 7 % HDP. Problémem byla v roce 2023 zejména přetrvávající zvýšená inflace přesahující 5 %, narušené dodavatelské řetězce a vysoké ceny energií a komodit na světových trzích. Ačkoliv má indická ekonomika, která v roce 2021 poprvé dosáhla nominální HDP ve výši 3 bilionů USD řadu předpokladů pro dynamický růst, je zatížena četnými strukturálními problémy z minulosti. Indická ekonomika je 5. největší ekonomika na světě s předpoklady růstu. Indický nominální HDP v roce 2021 poprvé překročil hranici 3 bilionů USD a v přepočtu na jednoho obyvatele činí více než 9000 USD. Po hospodářském propadu z kovidového roku 2020 zažila indická ekonomika v následujících letech obrovský hospodářský růst na úrovni 7 až 8 % HDP. V roce 2023 překonal růst hospodářství předpoklady a dosáhl 7,3 %. V dalších letech se očekává pozvolnější roční přírůstek HDP, který bude přesahovat 6 %. Indická ekonomika se vyšvihla na 3. místo v žebříčku zemí z hlediska HDP podle parity kupní síly (PPP), což znamená poměr cen za stejný soubor zboží a služeb v různých měnách. Indické veřejné finance jsou poměrně stabilní a celková zadluženost země je stále relativně nízká. Vláda dlouhé roky uplatňovala konzervativní fiskální politiku a snažila se rozpočtový deficit udržet ve výši kolem 3 % HDP. Mezi největší obchodní partnery mimo EU patří USA, Čína, země Perského zálivu (SAE, Saudská Arábie, Irák), Austrálie, Kanada a země ASEAN. Největším indickým exportním trhem jsou USA s téměř 80 mld. USD, druhým největším pak SAE (36 mld. USD) a třetím Čína (17 mld. USD).

Čína

Čína, druhá nejlidnatější země světa s počtem obyvatel 1.41 miliard, je také druhou největší ekonomikou na naší planetě. Čína je velmocí a tato pozice se plně odráží v zahraničně-politických otázkách země. Zaměřuje se na posílení spolupráce s širokým okruhem zemí či celých regionálních bloků. Čína je jadernou mocností, zavázala se nepoužít jaderných zbraní jako první. Není členem žádné vojenské aliance a prosazuje nezávislou zahraniční politiku. Vliv Číny na formování mezinárodního prostředí je značný a stále silnější. Důraz na územní integritu (hlavně ve vztahu k Tibetu, Xinjiangu a Tchaj-wanu) je jednou z klíčových priorit zahraniční politiky. Podíl sektorů národního hospodářství Číny je: zemědělství 6,7 %, průmysl 52,7 % a služby 40,6 %. Po nestabilním růstu HDP v období pandemie Covid 19, kdy v roce 2020 byl růst o 2,2 %, v roce 2021 dokonce 8,4 % a v roce 2023 o 3,0 %, se čínská ekonomika ustálila a vykazovala meziroční růst 5,2 %.

Měřeno podle absolutní výše HDP po přepočtu dle paritní síly je čínská ekonomika největší na světě. Podle nominálního HDP je druhá za USA. I když se Čína potýká s problémy vyplývající ze zadluženosti developerů, poklesu domácí spotřeby a demografických změn, tak podle R. Fursta (2011), je možné čínský ekonomický model s trochou nadsázky označit jako „socialismus s čínskými rysy“, protože v sobě zahrnuje jednak základy plánované centrálně řízené ekonomiky se strategickými pětiletkami se státními čínskými podniky i zahraničními firmami. V březnu 2023 se v Moskvě sešli prezidenti Ruska a Číny a prezentovali se v podstatě jako další mocenské centrum, hovořili o procesu nového uspořádání a rozložení mocenských struktur na planetě. Rusko již nyní zaujímá první místo jako dodavatel zemního plynu do Číny, předstihlo Turkmenistán a Katar většinou prostřednictvím 3000 km dlouhého plynovodu Power of Siberia, který vede ze Sibiře do severovýchodní čínské provincie Chej-lung-ťiang. Plynovod byl spuštěn v prosinci 2019. V současné době jednání o plynovodu Power of Siberia II přes Mongolsko rychle postupují. Čínsko-ruská spolupráce v oblasti špičkových technologií se má zvýšit u uzavřených 79 projektů za více než 165 miliard dolarů. V průmyslovém sektoru se Čína a další země BRICS vzájemně doplňují v základních sektorech jako je železo, ocel, chemikálie a textil. V loňském roce dosáhl čínský vývoz meziproduktů, jako jsou integrované obvody, ploché zobrazovací moduly a letecké díly, do ostatních zemí BRICS dvouciferný růst. Čína zintenzivňuje cíleně spolupráci s africkým kontinentem a proniká ekonomicky do Jižní Ameriky. Čínská ekonomika roste podle revidovaných přepočtů MMF (Mezinárodní měnový fond) opět tempem 5 % ročně. (Německo 0,2 %, Rusko 3,2 %, USA 2,6 %, Indie 7,0 %.)

V roce 2009 v Jekatěrinburgu proběhl první summit BRICS. V roce 2024 v Kazani byl poslední summit a den před příjezdem čínského prezidenta do Moskvy přijelo více než 40 delegací z Afriky, aby se zúčastnily parlamentní konference „*Rusko-Afrika v multipolárním světě*“, která byla přípravou na druhý summit Rusko-Afrika v červenci 2025. (Prezident Putin si navíc vybral právě tento okamžik, aby odepsal více než 20 miliard dolarů afrického dluhu). 16. summitu BRICS v Kazani se osobně zúčastnil prezident čínský Si Ťin-pching (od úterý do čtvrtka). Summit BRICS, jehož se účastnilo 36 světových lídrů, je prvním, který se koná po posledním historickém rozšíření. Proto během summitu prezident Si využil možnost podrobné výměny názorů s vedoucími představiteli o mezinárodní situaci, praktické spolupráci, rozvoji mechanismu BRICS a důležitých otázkách společného zájmu, včetně posílení izolace Tchaj-wanu.

Jihoafrická republika

Jihoafrická republika (JAR) je zdaleka nejrozvinutější a nejdiverzifikovanější ekonomikou v Africe, byť v absolutních číslech se řadí na

místo druhé za Nigérii. Země patří mezi největší africké trhy v oblasti ICT (Information and Communication Technologies), přístup k internetu zde má více jak 63 % populace. Podíl ekonomických sektorů je odlišný od ostatních afrických států, protože podíl zemědělství činí jen 3,2 %, průmyslu 23,5 % a služeb 73,3 %. Více jak dvě třetiny automobilů vyprodukovaných v Africe pocházejí z JAR. Těžební průmysl byl až do 90. Let minulého století hlavní hybnou silou jihoafrického hospodářství, která stála za zrodem nejvyspělejší a nejdiferenzovanější africké ekonomiky. Důlní, těžební a ropný průmysl je významným přispěvatelem do tvorby HDP, zaměstnává přibližně 450 tisíc obyvatel. V JAR se nachází zhruba 75,0 % celosvětových zásob platiny a 70,0 % globálních zásob manganu. Významná je zde i těžba uhlí, zlata či diamantů. Hospodářství JAR je vysoce závislé na fosilních palivech, především na uhlí, ze kterého se generuje 77 % elektřiny. JAR je domovem nejvíce rozvinutého a diverzifikovaného chemického sektoru na africkém kontinentu, což mimo jiné zahrnuje výrobu paliv, plastů, hnojiv, ale i farmaceutik nebo obrovské škály chemikálií používaných napříč průmyslovými odvětvími. Nerostné bohatství poskytuje konkurenční výhodu, proto se zde vyrábí více jak 600 různých chemikálií, které své odbytiště nalézají jak na domácím, tak i světovém trhu. Množství příležitostí skýtá výroba takzvaného zeleného vodíku a dále pak nových materiálů, a to včetně nanotechnologií. Velikost jihoafrického chemického průmyslu se odhaduje na 25 mld. USD (565 mld. Kč), což je přibližně 4x větší, než je tento sektor v Nigérii, největší africké ekonomice, či 13x větší než v Egyptě. Jihoafrické hospodářství je v porovnání s jinými zeměmi Afriky vysoce industrializované, výroba představuje přibližně 13,0 % HDP a téměř 50 % exportu. Stroje na vysoké technické úrovni jsou v zemi téměř vždy z dovozu.

Závěr

Země politického Západu, zejména Spojené státy a Evropská unie, budou zřejmě nuceny přehodnocovat svůj model spolupráce s těmito zeměmi, aby se vyhnuly ztrátě těchto zemí jako v budoucnu důležitých partnerů ve světovém řádu. Ačkoliv se Rusko v současnosti snaží o vytvoření společné měny BRICS, tak Čína naopak podporuje posílení alternativních měn a Indie nechce narušit obchodní vztahy s USA prostřednictvím US dolaru. Společná nová měna BRICS by mohla v budoucnu ohrozit zatím neměnnou pozici dolaru. Toto si uvědomuje i prezident USA Donald Trump, když po zvolení v duchu hesla „*America First*“ prohlásil, že zavede 100 % cla na zboží z těch zemí, které při obchodování s jinými zeměmi odmítnou dolar. Konkrétně (1. 12. 2024) tímto pohrozil právě zemím skupiny BRICS, které v dohledné době - bez vyššího stupně integrace svých ekonomik - stejně tuto záležitost nejsou schopné realizovat, jak uvádí V. V. Putin (2024). Již únorové uvalení celních tarifů na Čínu (o 10 %), měsíční odklad pro Mexiko a

Kanadu (o 25 %) a úvahy o zvýšení cel pro EU (o 20 %) hrozí nebezpečím celní války. Jisté je, že realitu odhadů a prognóz ověří až vývoj v příštích letech, který vidíme zatím ve formě rozmazaných struktur.

- 1) *Společnost se tehdy také dostávala do chaotického stavu. Dané institucionální uspořádání bylo stále více v rozporu s novými požadavky doby. Nosnými ideovými pojmy (vycházely z probíhajících ekonomických změn), které se z Evropy šířily, se staly „rozum, pokrok, svoboda, rovnost“. Panovnice Marie Terezie byla novou situací nucena částečně uvolnit cenzuru, kterou její syn Josef II. v roce 1781 úplně zrušil. Nové ideje byly produktem rozvíjejícího se studia přirozených zákonů o přírodě a společnosti. V této době např. Karel Marx (1818-1883), filozof a ekonom, vyšel z Hegelova filozofického systému, Feuerbachova materialismu, francouzské socialistické teorie a anglické ekonomie, vydává „Kapitál“ (1867). Charles Robert Darwin (1809-1882), britský přírodovědec a zakladatel evoluční teorie, vydává knihy „O vzniku druhů přirozeným vývojem“ (1859) a „O původu člověka“ (1871). Nejdříve průmyslová revoluce proběhla ve Velké Británii, a to ve druhé polovině 18. století až ve 30. letech 19. století. První podmínkou realizace průmyslové revoluce byl vznik volné pracovní síly tzn. zbavení se feudálních povinností. Tímto uvolněním byl zahájen migrační proces znamenající vytlidňování venkova. Nastupující II. civilizační vlna si postupně v dalších letech vynutila nejen zásadní změny v institucionálním uspořádání, ale znamenala kvalitativní změny ekonomické struktury. V českém zemědělství se objevil trojpolní systém. Užívání nově těžných minerálních paliv zase přispělo k rozvoji hutnictví a návažného strojírenství. Vznikly tak předpoklady pro rozvoj dopravy, zejména železniční. Rozšiřující se průmysl si následně vyžádal nutné změny ve stávající profesní přípravě. Nově vytvořené ekonomické a politické prostředí a kvalitativně vyšší úroveň vzdělání obyvatelstva přispělo k formování nového kulturního prostředí. V něm zákonitě vznikaly zcela nové etické hodnoty, které ovlivnily zrod a rozvoj národního obrození vedoucímu ke vzniku národního sebevědomění.*
- 2) *Wilhelm Röntgen, Alfred Nobel, Marie Curie-Sklodovská, Albert Einstein, Niels Bohr, Ernest Rutherford, Guglielmo Marconi, Thomas Alva Edison, Dmitrij Ivanovič Mendělejev, Jan Evangelista Purkyně, Gregor Mendel, Louis Pasteur, Sigmund Freud, Ernst Mach, August Rodin, Josef V. Myslbek, Paul Cézanne, Paul Gaguin, Vincent van Gogh, Alfons Mucha, Henri Matisse, Edvard Munch, Lev Nikolajevič Tolstoj, Fjodor Michajlovič Dostojevskij, Anton Pavlovič Čechov, Guy de Maupassant, George Bernard Shaw, Henrik Ibsen, Mark Twain, Jack London, Joseph Kipling, Émile Zola, Anatole France, Oscar Wilde, Hector Berlioz, Ferenc Liszt, Richard Wagner, Petr Iljič Čajkovskij, Richard Strauss, Igor Stravinskij, Antonín Dvořák a další.*
- 3) *Jules Romain, Emil Durkheim, Pablo Picasso, Guillaume Apollinaire, Arnold Toynbee, Oswald Spengler, Thorstein Veblen, Alfred Weber, John Dewey, Pitirim Sorokin, J. M. Keynes, Alfred Marshal, Albert Schwitzer, Thomas Robert Malthus, Joseph Arthur Gobineau, Fridrich Nietsche, Martin Heidegger, John Watson, Jaroslav Heyrovský, Ivan Petrovič Pavlov, Alexander Fleming, René Sand, Carl Jung, Alfred Adler, Sigmund Freud, Bertrand Russel, Konstantin Ciolkovskij, Leoš Lanáček, Jaroslav Hašek, Karel Čapek, Franz Kafka, Erich Maria Remarque, Ernest Hemingway, Marc Chagall, Aldous Huxley, Virginie Woolfová, Francis Scott Fitzgerald, André Gide, Louis*

Aragon, Vladimír Majakovskij, Alexandr Blok, Boris Pasternak, Maxim Gorkij, Leonid Leonov, Alexej Tolstoj, Michail Šolochov, Dmitrij Šostakovič, Georg Gershwin, Bertld Brecht, Georg Bernard Shaw.

- 4) Svědčí o tom např. práce Nielse Bohra, Jacoba Roberta Oppenheimera, Alexandra Fleminga, Jeana Paula Sartera, Louise Aragona, Alberta Moravii, Konstantina Simonova, Ilji Erenburga, Alexandra Fadějeva a dalších.
- 5) Není zde nucená standardizace politických systémů a režimů. Např. saúdské veřejné a polostátní fondy následovaly energetický gigant Aramco a vstoupily na čínské burzy, a začaly na nich nabízet své investiční příležitosti. Jen za první den utržily 673.6 milionu dolarů a Číně se podařilo přilákat arabské akcie a investiční papíry na své burzy. Toto na druhé straně znamená oslabení moci dolaru a dividendy z arabských investic přispějí čínským investorům. Je obecně známé, že Saúdská Arábie uvažuje přesunout peníze z USA do čínské BRICS Bank a keňský prezident v parlamentu oznámil dedolarizaci Keni ve veškerém obchodu s africkými zeměmi. Keňa pod křídly AFREXIMBANK spustila systém na bezdolarové vypořádávání plateb mezi africkými zeměmi v lokálních měnách. Pro africké a latinskoamerické země, které v budoucnu uvažují o členství v BRICS se lákadlem stává také trh, který představuje prostor o velikosti 42 % celosvětové populace. Příkladem je keňský prezident William Ruto, který v hlavním městě v Nairobi v parlamentu v roce 2024 oznámil, že Keňa odchází od amerického dolaru a zahajuje v rámci keňské AFREXIMBANK provoz PAPSS systému (The Pan-African Payment and Settlement System), který bude kopírovat funkci BRICS Bank a bude tedy zajišťovat platební transakce mezi africkými státy za prodeje zboží a služeb v lokálních měnách afrických států bez účasti amerického dolaru.

Literatura

- ANDĚL, J. – SKOKAN, L. 2003. *Střední Evropa a Evropská Unie, transformační ekonomiky Východní Evropy*. Ústí nad Labem: UJEP, 128 s.
- BAAR, V. – RUMPEL, P. – ŠINDLER, P. 1996. *Politická geografie*. Ostrava: Ostravská univerzita, ISBN 80-7042-737-X94.
- BAAR, V. 2002. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?* 2. vyd. Šenov u Ostravy: Tilia, 415 s. ISBN 80-86101-66-5.
- BARBAG, J. 1987. *Geografia polityczna ogólna*. 4. vyd. Warszawa: PWN, 330 s.
- BAUMAN, Z. 2008. *Život ve věku nejistoty*. Praha: Academia, 2008, 112 s. ISBN 978-80-200-1656-0.
- BOESLER, K. A. 1983. *Politische Geographie*. Stuttgart: B. G. Teubner, 1983. 252 p.
- COHEN-TANUGI, L. 2003. *An Alliance at Risk: The United States and Europe Since September 11*. Baltimore, London: Johns Hopkins University Press.
- DAALER, I. H., LINDSAY, J. M. 2003. *America Unbound: The Bush Revolution in Foreign Policy*. Washington, D. C.: Brookings Institution Press.

- DESCHNER, K. 2005. *Moloch. O amerikanizaci světa*. Praha: Nakladatelství Epoque, 329 s.
- GROFMAN, B. 1990. *Political gerrymandering and the courts*. New York: Agathon Press.
- FLINT, C. 2012 *Introduction to Geopolitics*. New York: Routledge.
- FURST, R. 2011. *Vzestup Indie a Číny. Přichází asijské století?* Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 225 s. ISBN 978-80-86506-84-5.
- HAYWOOD, J. et al. 1998. *Historie světa: Atlas světových dějin*. Praha: Columbus, 380 s. ISBN 80-85928-81-7.
- HNÍZDO, B. 1995. *Mezinárodní perspektivy politických regionů*. Praha: I. S. E.
- HUNGTINGTON, S. P. 2005. *Kam kráčíš, Ameriko?* Praha: Rybka Publisher, 345 s.
- CHALUPA, P. – IVANIČKA, K. 1993. Synergetický vztah sociálněekonomických a populačních procesů. In *Spisy Pedagogické fakulty MU*, sv. 51, 168 s.
- CHALUPA, P. – HUBELOVÁ, D. 2005. Současný fázový společenský posun a Česká republika. In *Spisy Pedagogické fakulty MU*, sv. 108, 233 s. ISBN 978-80-210-4464.
- CHALUPA, P. – NEMÉTHOVÁ, J. – HÜBELOVÁ, D. 2008. *Geografia Ameriky*. Nitra: UKF v Nitre, 198 s. ISBN 978-80-8094-686-9.
- CHOSSUDOVSKÝ, M. 2005. Dobyť ropných zásob a tras ropovodů II. In HN, Fortuna, Praha, ročník 15, číslo 1, 4 s.
- IŠTOK, R. 2004. Politická geografia a geopolitika, Prešov: Prešovská univerzita v Prešově, 392 s. ISBN 80-8068-313-1.
- IŠTOK, R. 1997. Štát na politickej mape sveta. Politickogeografické a geopolitické aspekty. In *Geografické práce 7*. Prešov: KGG FHPV PU, 172 s.
- JANÁČEK, J. 1959. *Století zámořských objevů*. Praha: Orbis.
- JEHLIČKA, P. – TOMEŠ, J. – DANĚK, P. 2000. *Stát, prostor, politika: vybrané otázky politické geografie*. Praha: Univerzita Karlova, 2000. 274 s. ISBN 80-238-5566-2.
- KREJČÍ, O. 2001. Prolegomena ke každé příští geopolitice. In *Medzinárodné otázky*. Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, roč. X., č. 4, Bratislava, s. 3-21.
- KELLER, J. 2005 *Dějiny klasické sociologie*. Praha: Slon, 2005.
- LAQUER, W. 2004. Geografie terorismu. In *National Geographic*, vol. 11/2004, s. 98-107.
- LYSÁK, L. 2003. *Globalizácia verus glokalizácia*. In *Ekonomický časopis*, roč. 51, č. 8, s. 931-946.
- MARHALL, T. 2018. *Rozdelený svet*. Premedia, 248 s.
- MAYSSANT, T. 2002. *Velký podvod*. Praha: Motto, 222 s.
- MORRIL, R. L. 1981. *Political Redistricting and Geographical Theory*. Washington, D. C.: Association of American Geographers.

- MOOR, M. 2003. *Dude, where's my Country*. New York: Waren Books, 301 s.
- MOOR, M. 2004. *Hloupí bílí muži*. Praha: Knižní klub, 319 s.
- MOOR, M. 2005. *Kde domov tvůj*. Praha: Knižní klub, 284 s.
- MOOR, M. 2007. *Fahrenheit 9/11*. Praha: Knižní klub, 350 s.
- OPATRŇÝ, J. 1998. *Amerika v proměnách staletí*. 1. vyd. Praha: Libri, 841 s. ISBN 80-85983-42-7.
- PUTIN, V. V. 2024 *Rusko a společenství BRICS*. Lhořan Lukáš, 100s. ISBN 978-80-88352-46-4.
- SHORT, J. R. 1994. *Introduction to Political Geography*. 2nd edition. London and New York: Routledge, 178 p.
- SKOKAN, L. 2012. *Úvod do politické geografie*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, s. 156. ISBN 978-80-7414-467-7.
- TOFFLER, A. – TOFFLER, H. 2001. *Nová civilizace: Třetí vlna a její důsledky*. Praha: Litera. ISBN 80-86569-00-4.
- ŽALOUDEK, K. 1996. *Encyklopedie politiky*. Praha: Nakladatelství Libri.
- VESELOVSKÝ, J. – CHALUPA, P. – BRYCHTOVÁ, I. 2023. Geneze zahraniční politiky Spojených států amerických. In *Logos Polytechnikos*. ISSN 2464-7551, 2023, roč. 14, č. 3, s. 15-34.

SOCIAL PHASE DEVELOPMENT AND BRICS

Summary

A clear phased social shift from the industrial era to post-industrial and geopolitical change is accelerating after President Trump takes office. It clearly documents past developments with an indication of a possible change in the geopolitical center from the current Euro-American Atlantic region to the Eastern Pacific. At the same time, it presents the role that BRICS is starting to play. Increasing the number of members of the organization should not reduce the effectiveness of the structure itself in the future. BRICS members can pay for purchases of goods and services in their national currencies, and the BRICS Bank will perform currency conversions between the buyer and the seller. There is no need to pay in dollars, euros or any other currency anywhere. Another attractive aspect of BRICS membership is that the organization does not set any strict requirements for the internal structure of member states.⁵⁾ The result of the BRICS meeting in Kazan, Russia in 2024, which was also attended by the UN Secretary-General (United Nations), was also the creation of an interim membership format for countries that would like to join BRICS in the future, which does not exclude countries that would like to join the EU. If we summarize the past development and current position of BRICS in the world economy in the context of developments in the USA and the EU, where the German economy is going

through a complex depression, we see that the global East (especially China, India) and the South (especially Brazil, South Africa) are gradually becoming an important force on the world stage, as they represent 85% of the global population.

Prof. PhDr, Petr Chalupa, CSc.

Katedra cestovného ruchu
Vysoká škola polytechnická Jihlava
Tolstého 16, Jihlava
Email: petr.chalupa@vspj.cz

Ing. Martina Drašarová, Ph.D.

Katedra cestovného ruchu
Vysoká škola polytechnická Jihlava
Tolstého 16, Jihlava
Email: martina.drasarova@vspj.cz

RNDr. PaedDr. Ján Veselovský, PhD.

Katedra cestovného ruchu
Fakulta stredoeurópskych štúdií
Univerzita Konštantína Filozofa
Dražovská 4, 949 74 Nitra
Email: jveselovsky@ukf.sk